

Predicting Senile People's Spiritual Well Being through Psychological Capital Components

Mohsen Golparvar .Ph.D.

Academic member, Islamic Azad University of Isfahan (Khorasgan), Iran

Mohammadreza Mosahebi. Ph.D. Student

Academic member, Islamic Azad University of Isfahan (Khorasgan), Iran

Abstract

The present research is aimed at predicting senile spiritual well being through psychological capital components (self efficacy, hope, resiliency and optimism). Our research design was relational and the population was the senile people in Isfahan, Iran. 245 persons were selected through accessible sampling. Research instruments consisted of Spiritual Well-being Scale (Golparvar et al, 2015) and the Psychological Capital Questionnaire (Mc Gee, 2011). Data were analyzed using Pearson correlation coefficient and enter method multiple regression analysis. The results showed that there were positive significant relationships between psychological capital components (self efficacy, hope, resiliency and optimism) and senile people's spiritual well-being ($P < 0.01$). Also the results of enter method multiple regression analysis showed that from among these components self-efficacy ($P < 0.01$), resiliency ($P < 0.05$) and optimism ($P < 0.01$) have predictive power of spiritual well being in senile people.

Keywords: spiritual well being, psychological capital components, senile people.

پیش‌بینی بهزیستی معنوی سالمندان از طریق مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی

محسن گل‌پرور*

عضو هیأت علمی گروه روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی اصفهان، ایران

محمد رضا مصاحبی

عضو هیأت علمی گروه روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی اصفهان (خوراسگان)، ایران

چکیده

هدف از این پژوهش پیش‌بینی بهزیستی معنوی سالمندان از طریق مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی (خودکارآمدی، امیدواری، تاب‌آوری و خوش‌بینی) بود. طرح پژوهش از نوع رابطه‌ای بود و جامعه آماری پژوهش سالمندان شهر اصفهان بودند که از طریق نمونه‌گیری در دسترس، ۲۴۵ نفر از میان آنها انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش شامل مقیاس بهزیستی معنوی (محقق‌ساخته، گل‌پرور و همکاران، ۱۳۹۴)، و پرسشنامه سرمایه روان‌شناختی (مک‌گی، ۲۰۱۱) بودند. داده‌ها از طریق ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون همزمان چندگانه تحلیل شدند. یافته‌ها نشان دادند که بین مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی (خودکارآمدی، امیدواری، تاب‌آوری و خوش‌بینی) و بهزیستی معنوی در سالمندان رابطه مثبت معناداری وجود دارد ($P < 0.01$). نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه همزمان نیز نشان داد که از بین چهار مؤلفه سرمایه روان‌شناختی، خودکارآمدی ($P < 0.01$)، تاب‌آوری ($P < 0.05$) و خوش‌بینی ($P < 0.01$) به‌طور معناداری قادر به پیش‌بینی بهزیستی معنوی سالمندان هستند. **واژه‌های کلیدی:** بهزیستی معنوی، مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی، سالمندان.

مقدمه

جامع برای بهزیستی معنوی، به این دلیل که بین ملل مختلف تفاوت دینی و مذهبی وجود دارد، دشوار است. با این حال با نگاهی به متون علمی در دسترس می‌توان دو رویکرد گل‌نگر و جزءنگر (مؤلفه‌نگر) را در تعریف بهزیستی معنوی از یکدیگر بازشناسی کرد. در هر دو رویکرد کل‌نگر و جزءنگر، بهزیستی معنوی مبتنی بر روابط عمودی (با نیروی مافوق بشری) و روابط افقی (با خود و دنیای اطراف، به خصوص روابط با دیگر انسان‌ها و موجودات و محیط و طبیعت پیرامون) محور توجه قرار گرفته است. (کیتی پراپاس^{۱۱}، ۲۰۱۴).

الیسون^{۱۲} (۱۹۸۳) از دیدگاهی مرکب (جزءنگر و کل‌نگر در کنار یکدیگر) بهزیستی معنوی را متشکل از بهزیستی دینی و مذهبی^{۱۳} (رابطه عمودی با خداوند متعال، نیروی مطلق مافوق بشری) و بهزیستی وجودی^{۱۴} (رابطه افقی با هستی خود در دنیای مادی و فیزیکی) معرفی کرده است. فیشر^{۱۵} (۱۹۹۸) نیز با نگاهی مؤلفه‌گرا (جزءنگر) و با تمایز قایل شدن میان معنویت‌گرایی و دینداری^{۱۶}، بهزیستی معنوی را متشکل از چهار مؤلفه بهزیستی شخصی^{۱۷} (رابطه درون‌روانی معنادار، هدف‌دار و ارزش‌مدار برای برقراری انسجام و سازگاری در زندگی)، بهزیستی جمعی^{۱۸} (برقراری رابطه مبتنی بر عشق، عدالت، امیدواری و تکریم انسانیت با دیگر انسان‌ها)، بهزیستی محیطی^{۱۹} (ارتباط با محیط طبیعی اطراف و لذت بردن از آن همراه با مراقبت و پرورش محیط طبیعی) و بهزیستی تعالی‌گرا^{۲۰} (روابط تعالی‌گرا با نیروی فرافردی و فرابشری که همان خالق بی‌همتا و یکتای هستی است) معرفی کرده است (گومز^{۲۱} و فیشر، ۲۰۰۳). از نظر گومز و فیشر (۲۰۰۳)، بهزیستی معنوی حالتی از بودن است که منعکس‌کننده شناخت‌ها، رفتارها و احساسات در رابطه با خود، دیگران، نیروی متعالی و طبیعت است و موجب احساس هویت، یگانگی، رضایت، شادی، خرسندی، زیبایی، عشق، احترام، نگرش‌های مثبت، آرامش، انسجام درونی، هدفمندی و جهت‌داری در زندگی می‌شود (گومز و فیشر، ۲۰۱۳). در کنار

از دوره‌های مختلف زندگی، دوره سالمندی دوره‌ای است که در آن سلامتی و بهزیستی از اهمیتی حیاتی و جدی برخوردار می‌شود. سالمندان با گذر از دوران جوانی و میانسالی زندگی خود، با مسائل و مشکلات مختلفی در حوزه روابط اجتماعی و سلامتی و بهزیستی روبه‌رو می‌شوند (باولینگ^۱، ۲۰۱۱؛ سیدلکی، سالت‌هاوس، اوئیشی و جسوانی^۲، ۲۰۱۴). شواهد پژوهشی در دسترس نشان می‌دهد که درصد قابل توجهی از سالمندان از مشکلات معطوف به سلامت جسمی و روانی در رنج هستند. برای نمونه مطالعه‌ای در امریکا نشان داده که بیش از دو میلیون آمریکایی بالای شصت و پنج سال از علایم افسردگی رنج می‌برند (لیون‌گرن^۳، ۲۰۱۲). در ایران نیز برخی آمارهای رسمی نشان می‌دهد که سالمندان بیش از هفت درصد اعضای جامعه را تشکیل می‌دهند (حاجلو و جعفری، ۱۳۹۳). اهمیت توجه به این تعداد سالمند در ایران در این نکته نهفته است که سالمندان ایرانی نیز با نسبت‌های مختلفی از مشکلات معطوف به سلامتی جسمی و روانی دست و پنجه نرم می‌کنند (نجفی، ارزاقی، فخرزاده، شریفی، شعاعی و همکاران، ۱۳۹۲). به همین دلیل لازم است تا پژوهشگران نقش متغیرهای مختلف در سلامتی و بهزیستی سالمندان را مورد توجه قرار دهند (هاج، بونی‌فاس و چو^۴، ۲۰۱۰). به همین منظور در سال‌های اخیر از میان سازه‌های مرتبط با سلامتی^۵ و بهزیستی^۶، بهزیستی معنوی^۷ (در کنار بهزیستی عاطفی - هیجانی، بهزیستی شناختی و رفتاری و بهزیستی اجتماعی) به دلیل توجه و نیاز بیشتر به معنویت و معنویت‌گرایی در بین ملل و اقوام بشری در اقلیم‌های مختلف (دسای^۸، ۲۰۰۹؛ دافی^۹، ۲۰۱۰)، به صورت فزاینده‌ای محور نظریه‌پردازی و پژوهش قرار گرفته است (وحیدی و نظری، ۲۰۱۱). در نگاهی جامع و مثبت‌نگر می‌توان بهزیستی را به‌عنوان مجموعه‌ای از احساسات و حالات عاطفی و شناختی مثبت نسبت به خود و دنیای اطراف تعریف کرد (سلیگمن^{۱۰}، ۲۰۱۱؛ گل‌پرور و عابدینی، ۲۰۱۴). ارائه تعریفی

1. Bowling
3. Ljunggren
5. health
7. spiritual well being
9. Duffy
11. Kittiprapas
13. religious
15. Fisher
17. personal
19. environmental
21. Gomez

2. Siedlecki, Salthouse, Oishi & Jeswani
4. Hodge, Bonifas & Chou
6. well-being
8. Desai
10. Seligman
12. Ellison
14. existential
16. religiosity
18. communal
20. transcendental

گرفته باشد، به طبع بهزیستی معنوی به‌عنوان متغیر ملاک (وابسته) مورد استفاده قرار گرفته است. در این پژوهش رویکرد تقویت بهزیستی معنوی مد نظر قرار گرفته و بر همین اساس بهزیستی معنوی به‌عنوان متغیر ملاک استفاده شده است. از میان متغیرهای مختلفی که به‌صورت بالقوه ممکن است با بهزیستی معنوی رابطه داشته باشند، سرمایه روان‌شناختی^۶ در این پژوهش انتخاب شده است. انتخاب این سازه به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده بهزیستی معنوی، از یک طرف به این دلیل بوده که این پدیده ظرفیت بالایی برای مورد تقویت قرار گرفتن از طریق شیوه‌های مداخله دارد (برای نمونه به کاترین، تانیر و کوهن^۷، ۲۰۱۱ مراجعه کنید) و از طرف دیگر در مطالعات مختلف، سرمایه روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن ظرفیت بالقوه بالایی را برای تقویت بهزیستی در انسان‌ها از خود نشان داده‌اند. از نظر مفهومی سرمایه روان‌شناختی، یک حالت مثبت روان‌شناختی فردی از رشد و تحول است که حداقل از طریق چهار مشخصه قابل شناسایی است: ۱- خودکارآمدی^۸ (داشتن اطمینان به توانایی خود و انجام تلاش لازم و ضروری برای موفقیت در تکالیف چالش‌انگیز)، ۲- خوش‌بینی^۹ (اسناد مثبت نسبت به موفقیت در حال و آینده)، امیدواری^{۱۰} (پشتکار و پایداری در مسیر اهداف و در صورت ضرورت تغییر مسیر برای دستیابی به موفقیت)، و تاب‌آوری^{۱۱} به معنای داشتن انعطاف‌پذیری برای دستیابی به موفقیت و اهداف در زمان روبه‌رو شدن با دشواری و مشکلات، (اوی، لوتانز و یسن^{۱۲}، ۲۰۰۹). تمامی این چهار مؤلفه سرمایه روان‌شناختی، ماهیت مثبت داشته و از دیدگاهی کاملاً مثبت‌نگر به ظرفیت‌ها و توانایی‌های انسان گرفته شده‌اند (اوی، لوتانز، اسمیت و پالمر^{۱۳}، ۲۰۱۰). شواهد پژوهشی نشان داده که سرمایه روان‌شناختی و مؤلفه‌های چهارگانه آن با طیف گسترده‌ای از متغیرهای رفتاری، سلامتی و شناختی، نظیر رضایت، تعهد، عملکرد، سلامتی و بهزیستی و ادراک استرس در رابطه است (کارور، شیر و سگستروم^{۱۴}، ۲۰۱۰؛ اوی، ریچاردز، لوتانز و ماتری^{۱۵}، ۲۰۱۱). از میان متغیرهای مختلفی که با سرمایه روان‌شناختی دارای رابطه است، بهزیستی یکی از معروفترین

این تعریف جزءنگر، برخی دیگر از اندیشمندان، بهزیستی معنوی را در قالبی کلی، داشتن رابطه‌ای رضایت‌بخش با موجودی فرا انسانی (رابطه عمودی) و حس داشتن معنا در زندگی (رابطه افقی) تعریف کرده‌اند (ون‌روین و بیوکس^۱، ۲۰۰۹). در پژوهش‌هایی که تاکنون در نقاط مختلف دنیا انجام شده، از هر دو رویکرد کل‌نگر (الیسون، ۲۰۰۶؛ ون‌روین و بیوکس، ۲۰۰۹) و جزءنگر (گومز و فیشر، ۲۰۱۲؛ فیشر، ۲۰۱۳a) استفاده شده است. در این پژوهش، بهزیستی معنوی در قالبی کلی مد نظر قرار گرفته است.

در کنار چالش‌های موجود بر سر تعریف بهزیستی معنوی، اهمیت و ضرورت این سازه را می‌توان با اشاره به نتایج پژوهش‌هایی مورد حمایت قرار داد که نشان داده‌اند بهزیستی معنوی در کنار سازه‌های روانی و شخصیتی دیگر، با متغیرهای مختلف نظیر حرمت خود، مادی‌گرایی، آزادی فردی، فردگرایی، موفقیت (الیسون، ۱۹۸۳)، بیگانگی و رضایت از زندگی (وحیدی و نظری، ۲۰۱۱)، شادمانی (راولد^۲، ۲۰۱۱؛ فیشر، ۲۰۱۳b)، تصمیم‌گیری اخلاقی (فرناندو و چاودوری^۳، ۲۰۱۰)، بهزیستی روانی (گرین‌لیف، وایلانز و مارکس^۴، ۲۰۰۹)، ویژگی‌های شخصیتی (گومز و فیشر، ۲۰۱۲) و همچنین با طیف متنوع متغیرهای دیگر (راولد، ۲۰۱۱؛ گومز و فیشر، ۲۰۱۲) رابطه و سهمی درخور و قابل توجه دارد. لازم به یادآوری است که در استفاده از سازه بهزیستی معنوی در مطالعات مختلف، این متغیر هم به‌عنوان متغیر پیش‌بین و هم به‌عنوان متغیر ملاک مورد استفاده قرار گرفته است. از جمله در مطالعه گومز و فیشر (۲۰۱۲) و یا راولد (۲۰۱۱) متغیر بهزیستی معنوی به‌عنوان متغیر پیش‌بین (مستقل) استفاده شده است. در مقابل در مطالعات دیگر (زیرواتول‌آیدا، ابراهیم و اوتسوکا^۵، ۲۰۱۰) بهزیستی معنوی به‌عنوان متغیر ملاک (وابسته) به کار رفته است. مرور پیشینه در دسترس نشان می‌دهد؛ اینکه بهزیستی معنوی به‌عنوان متغیر ملاک (وابسته) در مطالعه به کار رود یا پیش‌بین (مستقل)، به دیدگاه و نظریه زیربنایی که پژوهشگر پذیرفته مربوط است. بنابراین چنانچه پژوهشگر دیدگاه مسیرهای تقویت بهزیستی معنوی را در پیش

1. van Rooyen & Beukes
3. Fernando & Chowdhury
5. Zirwatul Aida, Ibrahim & Ohtsuka
7. Kathrin, Tannir & Cohen
9. optimism
11. resiliency
13. Smith & Palmer
15. Avey, Reichard, Luthans & Mhatre

2. Rowold
4. Greenfield, Vaillant & Marks
6. psychological capital
8. self efficacy
10. hope
12. Avey, Luthans & Jensen
14. Carver, Scheier & Segerstrom

اشاره شد، نکته دیگری را نیز آشکار می‌سازد و آن اینکه تقریباً نقش مؤلفه‌های روان‌شناسی مثبت‌نگر در بهزیستی افراد سالمند، اگر نگوییم نادیده گرفته شده، می‌توانیم بگوییم آن‌طور که شایسته است، مورد توجه قرار نگرفته است. این نکته با تأکید بر اینکه سرمایه روان‌شناختی ظرفیت بالقوه بالایی برای تغییر احساسات و شرایط زندگی انسان به‌سوی حالت و وضعیتی مطلوب‌تر را در هر گروه و در هر شرایط سنی دارد (کیاروچی و دنکی، ۲۰۰۶)، بسیار برجسته‌تر می‌شود. با توجه به همین نکته، به نظر می‌رسد که لازم است در حوزه نقش‌های مثبت سرمایه روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن در افراد سالمند پژوهش‌هایی انجام شود تا بستر برای هر چه مطلوب‌تر کردن کیفیت زندگی این گروه ارزشمند در جامعه فراهم شود. این پژوهش نیز در راستای همین هدف، به بررسی نقش مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی در پیش‌بینی بهزیستی معنوی سالمندان به اجرا در آمده است. فرضیه پژوهش نیز به این شرح است: مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی شامل خودکارآمدی، امیدواری، تاب‌آوری و جهت‌گیری به زندگی قادر به پیش‌بینی بهزیستی معنوی سالمندان هستند.

روش

روش پژوهش، جامعه آماری و نمونه: طرح پژوهش، رابطه‌ای از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش را سالمندان غیرساکن در سرای سالمندان، سالمندان ساکن در سرای سالمندان خصوصی و سالمندان ساکن در سرای سالمندان دولتی شهر اصفهان در پاییز ۱۳۹۱ تشکیل دادند. از میان آنها از طریق نمونه‌گیری در دسترس، ۲۴۵ نفر (۱۰۰ نفر سالمندان در سطح جامعه، ۸۰ نفر برای سالمندان ساکن در سرای سالمندان دولتی و ۶۵ نفر برای سالمندان ساکن در سرای سالمندان خصوصی) انتخاب شدند. در آغاز اجرای پژوهش، پژوهشگران تلاش کردند تا نمونه مورد نیاز در پژوهش را به‌صورت تصادفی انتخاب کنند. با این حال در فرایند اجرای پژوهش با توجه به شرایط خاص و حساس افراد سالمند، برخی از سالمندان منتخب با کم‌حوصلگی تمایل به مشارکت در پژوهش نداشتند. با توجه به این شرایط و با توجه به اینکه تمایل و موافقت شخصی از زمره نکات اخلاقی و کلیدی برای شرکت در هر پژوهشی است، ناگزیر به نمونه‌گیری در دسترس اکتفا شد. حجم نمونه، ۲۴۵ نفر با توجه به دو معیار برای این پژوهش در نظر گرفته شده است. معیار اول مربوط به رعایت

آنهاست. کیاروچی و دنکی^۱ (۲۰۰۶) در مطالعه‌ای نشان دادند که امیدواری، خوش‌بینی و بدبینی پس از بررسی ویژگی‌های شخصیتی از زمره پیش‌بینی‌کننده‌های شادمانی و بهزیستی ذهنی هستند. متیوز و کوک^۲ (۲۰۰۸) در مطالعه‌ای که بر روی زنان مبتلا به سرطان پستان انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که خوش‌بینی در کنار حمایت اجتماعی و شیوه‌های مقابله با استرس با بهزیستی زنان مبتلا به سرطان پستان رابطه دارد. اسمیت^۳ (۲۰۱۰) در پژوهشی بر روی افراد بزرگسال در استرالیا نشان داد که بین تاب‌آوری و بهزیستی معنوی رابطه معناداری وجود دارد. مورن^۴ (۲۰۱۰) نیز در مطالعه‌ای امیدواری را در کنار معنویت و حمایت اجتماعی برای پیش‌بینی بهزیستی روان‌شناختی و رضایت از زندگی استفاده کرد و نشان داد که امیدواری با بهزیستی و رضایت از زندگی رابطه دارد. مطالعات مورد اشاره، هر یک به نوعی ظرفیت بالقوه مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی را برای رابطه با بهزیستی معنوی نشان می‌دهند. با این حال در هیچ‌یک از این مطالعات هر چهار مؤلفه خودکارآمدی، امیدواری، تاب‌آوری و خوش‌بینی در کنار هم مورد مطالعه قرار نگرفته‌اند. به همین دلیل به نظر می‌رسد که از دیدگاه روان‌شناسی مثبت‌نگر، در مورد نقش و سهم نسبی هر یک از مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی برای بهزیستی و به‌ویژه بهزیستی معنوی سالمندان، خلأ و ابهامات زیادی وجود دارد. این در حالی است که مبنای نظری این نقش و ارتباط تا اندازه‌ی زیادی روشن است (ون‌روین و بیوکس، ۲۰۰۹).

بر اساس نظریه‌پردازی‌های چند دهه گذشته تاکنون، سازه‌هایی نظیر امیدواری، خوش‌بینی و خودکارآمدی از لحاظ شناختی و رفتاری، انتظارات مثبت شناختی هستند که در فضای ذهنی و روانی انسان احساس بالندگی، نشاط و انگیزه برای تلاش و کوشش را پدید می‌آورند (کیاروچی و دنکی، ۲۰۰۶؛ کارور و همکاران، ۲۰۱۰). از طرف دیگر معنویت و معناجویی (مزن‌بروک، گارسن، ون‌دن‌برگ، تویتل، ون‌دیرن‌دورک و همکاران^۵، ۲۰۱۲) و به‌خصوص بهزیستی معنوی (گومز و فیشر، ۲۰۱۲؛ فیشر، ۲۰۱۳a) نیز با احساس سلامتی، نشاط و عواطف مثبت در سطح روانی دارای رابطه تنگاتنگی هستند. بر همین اساس نیز منطقی است که فرض کنیم بین مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی و بهزیستی معنوی رابطه وجود دارد. بررسی مطالعاتی که به عمده‌ترین آنها در بالا

1. Ciarrocchi & Deneke

3. Smith

5. Meezenbroek, Garssen, Van den Berg, Tuytel, Van Dierendonck et al

2. Matthews & Cook

4. Maureen

پایایی این پرسشنامه را همراه با پرسشنامه‌های بیست و پنج سؤالی و دوازده سؤالی سرمایه روان‌شناختی بررسی کرده و شواهدی مطلوب از روایی و پایایی آن ارائه داده است. در پژوهش گل‌پرور و همکاران (۱۳۹۲) تحلیل عاملی اکتشافی با چرخش واریماکس بر روی ۲۶ سؤال این پرسشنامه همان چهار عامل را که مک‌گی (۲۰۱۱) معرفی کرده و در نسخه فارسی ترجمه شده، به دست داده است. در این پژوهش آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های این پرسشنامه محاسبه گردید که به ترتیب برای خودکارآمدی برابر با ۰/۹۳، برای امیدواری برابر با ۰/۷۵، برای تاب‌آوری برابر با ۰/۷۷ و برای خوش‌بینی برابر با ۰/۷۹ به دست آمد. یک نمونه از پرسش‌ها که مربوط به خرده‌مقیاس خودکارآمدی است به این شرح است: به‌طور کلی فکر می‌کنم که می‌توانم به اهدافی که برایم در زندگی مهم هستند، برسم.

مقیاس بهزیستی معنوی سالمندان: برای سنجش بهزیستی معنوی، از پرسشنامه‌ای استفاده شد که گل‌پرور، مصاحبی، عابدینی، ادیبی و عبدلی (۱۳۹۴) با ۸ سؤال ساخت و اعتباریابی کردند. این پرسشنامه دارای مقیاس پاسخگویی شش گزینه‌ای (کاملاً مخالفم = ۱ تا کاملاً موافقم = ۶) است. گل‌پرور و همکاران (۱۳۹۴) روایی سازه این پرسشنامه را از طریق تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عاملی تأییدی بررسی و مستند کردند. به‌منظور بررسی روایی سازه این پرسشنامه در این پژوهش تحلیل عاملی اکتشافی با چرخش از نوع واریماکس انجام گرفت. در تحلیل عاملی اکتشافی مشخص شد که هشت سؤال دارای بار عاملی بسیار مطلوب بر یک عامل هستند. آلفای کرونباخ بهزیستی معنوی برای گروه سالمندان غیرساکن در سرای سالمندان، سالمندان ساکن در سرای سالمندان خصوصی و سالمندان ساکن در سرای سالمندان دولتی به ترتیب برابر با ۰/۹۳، ۰/۸ و ۰/۹۳ به دست آمد. یک نمونه از سؤالات این پرسشنامه به این شرح است: در این مرحله از زندگی‌ام، در زندگی احساس هدفمندی و معناداری می‌کنم.

روش اجرا و تحلیل داده‌ها

پرسشنامه‌های پژوهش از طریق خودگزارش‌دهی پاسخ داده شدند. داده‌های حاصل از پرسشنامه‌های پژوهش از طریق ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل رگرسیون همزمان با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۸ تحلیل شدند.

یافته‌ها

در جدول ۱ نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون چندگانه برای پیش‌بینی بهزیستی معنوی ارائه شده است.

حداقل نسبت بین تعداد متغیر پیش‌بین با تعداد نمونه مورد نیاز به ازای هر متغیر پیش‌بین بوده است. با توجه به اینکه در مطالعه چهار متغیر پیش‌بین (چهار مؤلفه سرمایه روان‌شناختی) وجود داشته و حداقل ۱۰ تا ۳۰ نفر به ازای هر متغیر پیش‌بین در تحلیل رگرسیون چندگانه پیشنهاد شده است (نافچینسکی و ماندفروم^۱، ۲۰۰۸)، حداقل نمونه مورد نیاز برای این پژوهش ۱۲۰ نفر خواهد شد. معیار دوم به میزان رابطه بین ضریب همبستگی چندگانه با تعداد نمونه مربوط می‌شود. از آنجایی که مقدار ضریب همبستگی چندگانه برای این پژوهش قابل پیش‌بینی نبود، با مراجعه به پیشینه مطالعه کیاروچی و دنکی (۲۰۰۶) که در آن ضریب همبستگی چندگانه خوش‌بینی، بدبینی و امیدواری با بهزیستی ذهنی گزارش شده بود، در نظر گرفته شد. دامنه نوسان ضریب همبستگی چندگانه بین خوش‌بینی، بدبینی و امیدواری با بهزیستی ذهنی در مطالعه کیاروچی و دنکی (۲۰۰۶) بین ۰/۱۲ تا ۰/۳ با میانگین حدود ۰/۲ بود. براساس شبیه‌سازی به سبک مونت‌کارلو که نافچینسکی و ماندفروم (۲۰۰۸) انجام داده‌اند، در ضرایب همبستگی چندگانه بین ۰/۱۵ تا ۰/۲ اغلب نمونه‌ای بین ۲۰۰ تا ۲۸۰ نفر نیاز است تا به پیش‌بینی قابل اعتماد دست یابیم. بر همین اساس برای این پژوهش نمونه ۲۴۵ نفر در نظر گرفته شد. از کل اعضای نمونه ۲۴۵ نفری پژوهش، ۴۷ درصد (معادل ۱۱۵ نفر) دارای تا هفتاد سال سن و ۵۳ درصد (معادل ۱۳۰ نفر) دارای هفتاد و یک سال سن و بیشتر بودند. ۱۳۲ نفر (معادل ۵۳/۹ درصد) از اعضای نمونه تحصیلات ابتدایی و راهنمایی، ۵۴ نفر (معادل ۲۲ درصد) تحصیلات دیپلم و فوق‌دیپلم و ۲۳ نفر (معادل ۹/۴ درصد) تحصیلات کارشناسی و بالاتر داشتند (۳۶ نفر، معادل ۱۴/۷ درصد تحصیلات خود را اعلام نکردند). ۱۰۵ نفر از اعضای نمونه را مردان و بقیه را زنان تشکیل دادند. اکثریت اعضای نمونه (معادل ۱۵۳ نفر و ۶۲/۴ درصد) متأهل بودند و میانگین سنی کل اعضای نمونه نیز برابر با ۷۲/۶ سال بود.

ابزار سنجش

پرسشنامه سرمایه روان‌شناختی: برای سنجش سرمایه روان‌شناختی از پرسشنامه ۲۶ سؤالی استفاده شد که مک‌گی^۲ (۲۰۱۱) با چهار خرده‌مقیاس خودکارآمدی، امیدواری، تاب‌آوری و خوش‌بینی و طیف لیکرت شش درجه‌ای (کاملاً مخالفم = ۱ تا کاملاً موافقم = ۶) معرفی کرده است. این پرسشنامه را گل‌پرور، جعفری و جوادیان (۱۳۹۲) در مطالعه‌ای در ایران ترجمه و استفاده کردند. مک‌گی (۲۰۱۱) روایی و

جدول ۱- نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه برای پیش‌بینی بهزیستی معنوی از طریق سرمایه روان‌شناختی

ردیف	متغیرهای پیش‌بین	b	SE	β	t	p
۱	خودکارآمدی	۰/۵۶	۰/۰۸۶	۰/۵۵**	۶/۵۶	۰/۰۰۱
۲	امیدواری	۰/۰۴	۰/۰۶۱	۰/۰۴	۰/۶۱	۰/۵۴
۳	تاب‌آوری	-۰/۱۷	۰/۰۷۳	-۰/۱۷*	-۲/۲۹	۰/۰۲
۴	خوش‌بینی	۰/۳۶	۰/۰۶۷	۰/۳۴**	۵/۴۱	۰/۰۰۱
۵	R			۰/۷۳۳		
۶	R ²			۰/۵۳۷		
۷	F			۶۹/۵۸**		

*P<۰/۰۵

**P<۰/۰۱

به‌دست آمده در این پژوهش همسویی دارد. همچنین اسمیت (۲۰۱۰) در پژوهش خود نشان داد که امیدواری با بهزیستی معنوی دارای رابطه مثبت است، بنابراین نتایج پژوهش با پژوهش اسمیت (۲۰۱۰) همسویی دارد. در مطالعه اسمیت (۲۰۱۰) بهزیستی معنوی پیش‌بینی‌کننده امیدواری در نظر گرفته شده است. چنانکه در مقدمه اشاره شد، با توجه به دنبال کردن رویکرد روان‌شناسی مثبت‌نگر در این پژوهش، مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی به‌عنوان متغیر پیش‌بین (مستقل) و بهزیستی معنوی به‌عنوان یک شاخص کلی (و نه مؤلفه‌ای) به‌عنوان متغیر ملاک (وابسته) در نظر گرفته شد.

از لحاظ نظری توان پیش‌بینی خودکارآمدی، تاب‌آوری و خوش‌بینی برای بهزیستی معنوی، با تأکید و توجه به نقش‌های شناختی و عاطفی متصور برای مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی به‌خوبی قابل تبیین و توضیح است. خودکارآمدی و خوش‌بینی و در حد کمتری تاب‌آوری، متغیرهای انتظاری با بار شناختی و عاطفی مثبت هستند (اوی و همکاران، ۲۰۰۹؛ اوی و همکاران، ۲۰۱۰؛ کارور و همکاران، ۲۰۱۰؛ اوی و همکاران، ۲۰۱۱؛ کاترین و همکاران، ۲۰۱۱). به این مفهوم که نوعی پیش‌نگری مثبت در هر یک از آنها نهفته است (کیاروچی و دنکی، ۲۰۰۶). این بار عاطفی و شناختی مثبت برای مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی، هر یک را در جایگاهی قرار می‌دهد تا بتوانند خود به تنهایی یا در تعامل با متغیرهای دیگر (اوی و همکاران، ۲۰۱۱) بر رفتارها، حالات، تصمیمات و بر سلامتی و بهزیستی (در ابعاد مختلف روان‌شناختی، هیجانی، شناختی، اجتماعی و معنوی) انسان‌ها تأثیر بگذارند و بر آنها نفوذ کنند. از طرف دیگر معنویت‌گرایی (ونروین و بیوکس، ۲۰۰۹؛ مزن‌بروک و

در جدول ۱ نتایج تحلیل رگرسیون همزمان نشان داد که بهزیستی معنوی سالمندان از طریق خودکارآمدی، تاب‌آوری و خوش‌بینی قابل پیش‌بینی است ($P<۰/۰۱$). میزان واریانس تبیین شده بهزیستی معنوی سالمندان از طریق متغیرهای پیش‌بین $R^2=۵۳/۷$ است. براساس نتایج ارائه شده در جدول ۲، فرضیه پژوهش (مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی شامل خودکارآمدی، امیدواری، تاب‌آوری و خوش‌بینی قادر به پیش‌بینی بهزیستی معنوی سالمندان هستند) به این صورت مورد تأیید قرار می‌گیرد که از بین مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی، خودکارآمدی، تاب‌آوری و خوش‌بینی پیش‌بینی‌کننده بهزیستی معنوی سالمندان هستند.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش که با هدف پیش‌بینی بهزیستی معنوی سالمندان ساکن و غیرساکن در سرای سالمندان از طریق مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی (خودکارآمدی، امیدواری، تاب‌آوری و خوش‌بینی) اجرا شد، از رابطه میان مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی با بهزیستی معنوی حمایت نمود. در پژوهش‌های گذشته، نظیر پژوهش کیاروچی و دنکی (۲۰۰۶)، رابطه خوش‌بینی، بدبینی و امیدواری با بهزیستی، متیوز و کوک (۲۰۰۸)، رابطه خوش‌بینی با بهزیستی و مورن (۲۰۱۰)، رابطه امیدواری و بهزیستی و رضایت از زندگی، به‌طور مستقیم و صریح به رابطه مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی (خودکارآمدی، امیدواری، تاب‌آوری و خوش‌بینی) با بهزیستی معنوی پرداخته نشده است، با این حال جهت‌گیری کلی نتایج کیاروچی و دنکی (۲۰۰۶)، متیوز و کوک (۲۰۰۸) و مورن (۲۰۱۰) با نتایج

باشد. به هر حال صرف‌نظر از تقدم و تأخر متغیرهای پیش‌بین در پیش‌بینی بهزیستی معنوی، بر اساس نتایج تحلیل رگرسیون در این پژوهش مشخص است که خودکارآمدی و خوش‌بینی دو مؤلفه حساس و مهم برای بهزیستی معنوی سالمندان (اعم از اینکه در سرای سالمندان ساکن باشند یا نباشند) هستند. این امر همچنین نشان می‌دهد که سالمندان برای حفظ و ارتقای بهزیستی معنوی خود، هم بر توانایی‌های خود، که حاصل سالیان سال تجربه است و هم بر اسناد مثبت به موفقیت خود در حال و آینده تکیه می‌کنند.

در نتیجه‌گیری پایانی راجع به نتایج حاصل از این پژوهش ابتدا لازم است به نقش یافته‌های این پژوهش در گسترش فهم و آگاهی علمی کنونی اشاره کرد. این پژوهش از زمره پژوهش‌های پیشرو در حوزه نقش مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی برای بهزیستی معنوی سالمندان است که نشان داد سرمایه روان‌شناختی ظرفیتی بالقوه مؤثر در حوزه بهزیستی معنوی سالمندان دارد. در درجه بعدی یافته‌های حاصل از این پژوهش نشان داد که از میان چهار مؤلفه سرمایه روان‌شناختی، خودکارآمدی و خوش‌بینی دارای بیشترین اهمیت هستند. مشخص شدن چنین اهمیتی در سطح کاربردی امکان مداخله‌های مؤثر برای ارتقای بهزیستی سالمندان، به‌خصوص بهزیستی معنوی آنها را فراهم می‌کند. شواهد در دسترس نشان می‌دهد که می‌توان از طریق آموزش‌های لازم، سطح مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی را ارتقا بخشید (اوی و همکاران، ۲۰۱۱). بنابراین می‌توان در مواقع ضروری برای ارتقای سطح بهزیستی معنوی سالمندان که خود با شادمانی، احساس انرژی و نشاط و عاطفه مثبت در ارتباط است (کیاروچی و دنکی، ۲۰۰۶)، از آموزش‌های مربوط به خودکارآمدی و خوش‌بینی (به‌ویژه در سرای سالمندان) در حین برنامه‌هایی که برای این عزیزان طراحی و تدارک دیده می‌شود استفاده کرد. در این خصوص روان‌شناسان متمرکز بر روان‌شناسی مثبت‌نگر، به خوبی می‌توانند به سالمندان در مراکز نگهداری یاری برسانند. از نظر پژوهشی به پژوهشگران علاقه‌مند توصیه می‌کنیم تا اثربخشی آموزش مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی را بر بهزیستی سالمندان در ابعاد مختلف مورد بررسی قرار دهند تا بتوان راهکارهایی مستند و آزمون شده برای ارتقای سطح بهزیستی سالمندان تهیه و به این گروه ارزشمند و مهم یاری‌رسانی کرد.

در پایان نیز لازم است به برخی محدودیت‌ها که در این پژوهش وجود داشته توجه شود. محدودیت اول اینکه نتایج حاصل از این پژوهش از گروه‌های سالمند به‌دست آمده، بنابراین احتمال می‌رود که روابط مؤلفه‌های سرمایه

همکاران، ۲۰۱۲) و بهزیستی معنوی چه در قالب کلی و چه در قالب مؤلفه‌های (گومز و فیشر، ۲۰۱۲؛ فیشر، ۲۰۱۳a) پیوندی نزدیک با حالات عاطفی و شناختی مثبت دارد. این توان مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی به تغذیه و تقویت حالات عاطفی و شناختی مثبت (شادی، آرامش، نشاط، احساس توانمندی و سرزندگی) و پیوند بهزیستی معنوی با سازه‌هایی مشابه، ساز و کار اصلی پیوند میان خودکارآمدی، تاب‌آوری، خوش‌بینی و امیدواری با بهزیستی معنوی در سالمندان (اعم از ساکن یا غیرساکن بودن در سرای سالمندان) و حتی در گروه‌های جمعیت‌شناختی دیگر است.

نگاهی جزئی‌تر به ضرایب به‌دست آمده، نیز برخی حقایق جزئی‌تر را آشکار می‌سازد. ضرایب خودکارآمدی، امیدواری، تاب‌آوری و خوش‌بینی برای پیش‌بینی بهزیستی معنوی در نگاه اول نشان می‌دهد که در درجه اول خودکارآمدی از میان چهار مؤلفه سرمایه روان‌شناختی دارای بالاترین ضریب برای پیش‌بینی بهزیستی معنوی است. در معنایی جزئی‌تر در تحلیل رگرسیون مشخص گردید که ابتدا خودکارآمدی و سپس جهت‌گیری به زندگی و در آخر تاب‌آوری دارای اهمیت هستند (جدول ۲). علی‌رغم جست‌وجوهای مکرر برای یافتن پژوهشی که از آن طریق بهزیستی معنوی از طریق مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی پیش‌بینی شده باشد، پژوهشی در این خصوص در دسترس قرار نگرفت. بنابراین در این قسمت امکان ارائه همخوانی یا ناهمخوانی یافته‌های این پژوهش با پژوهش‌های دیگر پژوهشگران فراهم نشد. توان بالای خودکارآمدی برای پیش‌بینی بهزیستی معنوی از لحاظ نظری به این دلیل است که سالمندان باید بیش از پیش در سازگاری با وضعیت سالمندی خود بر توانایی‌های فردی خود (خودکارآمدی) و سپس خوش‌بینی نسبت به دنیای اطراف خود تکیه داشته باشند. این تبیین چنانکه به ترکیب اعضای نمونه این پژوهش توجه شود، بهتر قابل درک است. از کل اعضای نمونه پژوهش، صد و چهل و پنج نفر (۵۹/۱۸ درصد از دویست و چهل و پنج نفر) را سالمندان ساکن در سرای سالمندان (اعم از خصوصی و دولتی) تشکیل داده‌اند. براساس گزارش باولینگ (۲۰۱۱) و سیدلکی و همکاران (۲۰۱۴) افراد سالمند به‌ویژه آنهایی که در مراکز سالمندی ایام زندگی خود را سپری می‌کنند، از نظر میزان و گستره روابط خود با افراد مختلف به‌تدریج دچار تضعیف روابط گسترده شده و به‌تدریج بر تعداد محدودی از افراد (دوستان نزدیک خود) متمرکز می‌شوند. همین مسأله موجب می‌شود تا در سالمندان خودکارآمدی دارای بیشترین نقش در بهزیستی معنوی آنها

- Carver, C.S., Scheier, M.F., & Segerstrom, S.C. (2010). Optimism. *Clinical Psychology Review*, 30(7), 879-889.
- Ciarrocchi, J.W., & Deneke, E. (2006). Hope, optimism, pessimism, and spirituality as predictors of well-being controlling for personality. *Research in the Social Scientific Study of Religion*, 16, 161-183.
- Desai, P. (2009). Spiritual psychology: A way to effective management. *African Journal of Marketing Management*, 1(7), 165-171.
- Duffy, R. (2010). Spirituality, religion, and work values. *Journal of Psychology and Theology*, 38(1), 52-61.
- Ellison, C.W. (1983). Spiritual well-being: Conceptualization and measurement. *Journal of Psychology and Theology*, 11(4), 330-340.
- Ellison, L. (2006). A review of the spiritual well-being scale. *News Notes*, 44 (1), 1-10.
- Fernando, M., & Chowdhury, R. (2010). The relationship between spiritual well-being and ethical orientations in decision making: an empirical study with business executives in Australia. *Journal of Business Ethics*, 95(2), 211-225.
- Fisher, J.W. (1998). Spiritual health: its nature, and place in the school curriculum. *Unpublished Doctoral Dissertation. The University of Melbourne, Melbourne, Australia*.
- Fisher, J. (2013a). You can't beat relating with God for spiritual well-being: Comparing a generic version with the original spiritual well-being questionnaire called SHALOM. *Religions*, 4(3), 325-335.
- Fisher, J. (2013b). Relating with god contributes to variance in happiness, over that from personality and age. *Religions*, 4(3), 313-324.
- Golparvar, M., Abedini, H. (2014). The relationship between spirituality and meaning at work and the job happiness and psychological well-being: A spiritual-affective approach to the psychological well-being. *International Journal of Management and Sustainability*, 3(3), 160-175.
- Gomez, R., & Fisher, J.W. (2003). Domains of spiritual well-being and development and validation of the Spiritual Well-Being Questionnaire. *Personality and Individual Differences*, 35(8), 1975-1991.
- Gomez, R., & Fisher, J.W. (2012). Item response theory analysis of the spiritual well-being questionnaire. *School of Behavioral and Social Sciences and Humanities, University of Ballarat, P.O. Box 663, Ballarat, Victoria 3350, Australia*.
- Greenfield, E.A., Vaillant, G.E., & Marks, N.F. (2009). Do formal religious participation and spiritual perceptions have independent linkages with diverse dimensions of psychological well-being? *Journal of Health and Social Behavior*, 50(2), 196-212.
- روان‌شناختی با بهزیستی معنوی در گروه‌های سنی دیگر متفاوت باشد. محدودیت بعدی اینکه این مطالعه یک مطالعه همبستگی است که نمی‌توان از نتایج آن تفسیرهای علی به عمل آورد. محدودیت سوم در این پژوهش، مربوط به نمونه‌گیری در دسترس است. با آنکه تلاش زیادی برای استفاده از نمونه‌گیری تصادفی از سالمندان انجام گرفت، به دلیل کم‌حوصلگی و بی‌میلی برخی از سالمندان به مشارکت ناگزیر به نمونه‌گیری در دسترس اکتفا شد. این امر ممکن است موجب بروز اثر داوطلب شود. در نهایت آخرین محدودیت در این پژوهش اینکه سنجش متغیرها در این پژوهش به صورت خودگزارش‌دهی انجام شده است. این نوع سنجش ممکن است در مواردی برخی روابط بین متغیرها را با مطلوب‌نمایی اجتماعی همراه سازد.
- ### منابع
- حاجلو، ن.، و جعفری، ع. (۱۳۹۳). رابطه بین بهزیستی معنوی و امید با رضایت از زندگی در سالمندان. *فصلنامه روان‌شناسی و دین*، ۷(۲۸/۴)، ۷۹-۹۰.
- گل‌پرور، م.، جعفری، م.، و جوادیان، ز. (۱۳۹۲). پیش‌بینی سرمایه روان‌شناختی از طریق مؤلفه‌های معنویت در پرستاران. *فصلنامه روان‌پرستاری*، ۱(۳)، ۳۵-۴۴.
- گل‌پرور، م.، مصاحبی، م.، ر.، عابدینی، ح.، ادیبی، ز.، و عبدلی، ف. (۱۳۹۴). ساخت و اعتباریابی مقیاس سرمایه معنوی و بهزیستی معنوی سالمندان. *فصلنامه انداز‌گیری تربیتی*، زیر چاپ.
- نجفی، ب.، ارزاقی، م.، فخرزاده، ح.، شریفی، ف.، شعاعی، ش.، علیزاده، م.، اسدی‌لاری، م.، فدای‌وطن، ر.، و مهرداد، ن. (۱۳۹۲). وضعیت سلامت روانی سالمندان شهر تهران و عوامل مرتبط با آن (مطالعه سنجش عدالت در سلامت و عوامل مرتبط با آن). *مجله دیابت و متابولیسم ایران*، ۱۳(۱)، ۷۳-۶۲.
- Avey, J.M., Luthans, F., & Jensen, S.M. (2009). Psychological capital: A positive resource for combating employee stress and turnover. *Human Resource Management*, 48(5), 677-693.
- Avey, J.B., Luthans, F., Smith, R.M., & Palmer, N.F. (2010). Impact of positive psychological capital on employee well-being over time. *Journal of Occupational Health Psychology* 15(1), 17-28.
- Avey, J.B., Reichard, R.J., Luthans, F., & Mhatre, K.H. (2011). Meta-analysis of the impact of positive psychological capital on employee attitudes, behaviors, and performance. *Human Resource Development Quarterly*, 22(2), 127-152.
- Bowling, A. (2011). Do older and younger people differ in their reported well-being? A national survey of adults in Britain. *Family Practice*, 28(2), 145-155.

- Hodge, D.R., Bonifas, R. P., & Chou, R.JA. (2010). Spirituality and older adults: Ethical guidelines to enhance service provision. *Advances in Social Work, 11*(1), 1-16.
- Kathrin, M., Tannir, N.M. & Cohen, L. (2011). Treatment-related optimism protects quality of life in phase II clinical trial for metastatic renal cell carcinoma. *Annals of Behavioral Medicine, 42*(3), 313-320.
- Kittiprapas, S. (2014). Subjective-well-being: New paradigm for measuring progress and public policies. Retrieved in 2014-01-28, from www.happysociety.org.
- Knofczynski, G.T., & Mundfrom, D. (2008). Sample sizes when using multiple linear regression for prediction. *Educational and Psychological Measurement, 68*(3), 431-442.
- Ljunggren, M. (2012). Elderly abuse and depression in developed countries: Does religion /spirituality matter? Unpublished Bachelor Thesis, Faculty of Health and Occupational Studies.
- Mac Gee, E.A. (2011). An examination of the stability of positive psychological capital usin frequency-based measurement. *Unpublished Doctoral Dissertation, University of Tennessee*. [http:// trace.tennessee.edu/atk-graddiss/999](http://trace.tennessee.edu/atk-graddiss/999).
- Matthews, E.E., & Cook, P.F. (2008). Relationships among optimism, well-being, self-transcendence, coping, and social support in women during treatment for breast cancer. *Psycho-Oncology, 18*(7), 716-726.
- Maureen, P. (2010). The roles of spirituality, hope and social support as predictors of psychological well-being and life satisfaction in adults with cystic fibrosis. *Unpublished Doctoral Dissertation in Counseling Psychology, Swinburne University of Technology*.
- Meezenbroek E.J., Garssen. B., Van den Berg, M., Tuytel, G., Van Dierendonck, D., Visser, A., & Schaufeli, W.B. (2012). Measuring spirituality as a universal human experience: Development of the spiritual attitude and involvement list (SAIL). *Journal of psychosocial oncology 30*(2), 141-167.
- Rowold, J. (2011). Effects of spiritual well-being on subsequent happiness, psychological well-being, and stress. *Journal of Religion and Health, 50*(4), 950-963.
- Seligman, M.E.P. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. New York, NY: Free Press.
- Siedlecki, K.L., Salthouse, T.A., Oishi, S., & Jeswani, S. (2014). The relationship between social support and subjective well-being across age. *Social Indicators Research, 117*(2), 561-576.
- Smith, L.M. (2010). *Spiritual wellbeing and its relationship to adolescent resilience: A case study of Australian youth attending one local church*. Unpublished Doctoral Dissertation, Faculty of Arts and Sciences, Australian Catholic University.
- Vahedi, S., & Nazari, M.A. (2011). The relationship between self-alienation, spiritual well-being, economic situation and satisfaction of life: A structural equation modeling approach. *Iranian Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences (IJPBS), 5*(1), 64-73.
- van Rooyen, B., & Beukes, R.B.I. (2009). Narrating spiritual well-being in relationship to positive psychology and religion. *Koers-Bulletin for Christian Scholarship, 74*(1/2), 23-42.
- Zirwatul Aida, R., Ibrahim, R., & Ohtsuka, K. (2010). *Worker wellbeing in Malaysia: Prediction of wellbeing from psychosocial work environment, organizational justice and work family conflict*. Paper presented at the XX International Congress of the International Association for Cross-Cultural Psychology (IACCP) 7-10 July, 2010, University of Melbourne, Australia.